

Rejsegilde

Skikken at fejre rejsningen af spærfagene ved hjælp af rejsegildekranse synes så åbenlys, at den burde antages at være jævngammel med det organiserede byggeri. Skikken synes først klart dokumenteret i 1400-tallet. I Danmark omtales rejsegildet første gang i forbindelse med et nybyggeri på Københavns universitet i 1543.

På landet fortaber rejsegildet sig til landsbyfællesskabets tid. I visse egne er bevaret det først kendte udtryk: rejsetønden som benævnelse for selve festen. Den var den byggende bondes tak til venner og naboer, som havde hjulpet til.

Før gildet skulle bygningen pyntes. Hertil anvendtes grønne kranser, som i landsbyen var det almindelige tegn på fest.

Regler for kransenes placering på bygningen vekslede fra egn til egn. De gamle traditioner er endnu så stærke, at der kan udledes en østdansk, vestdansk og sønderjysk skik, den sidste stærkt præget af det tyske naboskab. Generelt kan fastslås, at de vest- og syddanske kranser hænger lodret, mens de østdanske hænger vandret omkring en stage. Det er mest sandsynligt, at den vestdanske, lodrette ophængning er den ældste skik.

De lodrette kranser kan ophænges efter tre hovedregler: enkeltvis i toppen af en lodret stage, parvis i en T-formet galge og i række under vandret lægte hævet over tagryggen. Benyttelsen af en enkelt krans på lodret stage er almindelig i hele Jylland og på Sydfyn, men dominerende i Nordjylland. Flere kranser ophængt efter samme princip er udbredt i Vest- og Sønderjylland. I Vestjylland forekommer tillige de parvise kranser ophængt i en T-formet galge.

Den østdanske kranseskik er mindre broget end den vestdanske, idet den altdominerende hovedform er en lodret stage omgivet af en eller flere vandret ophængte kranser. Kransene er oftest af vekslende diameter og aftagende mod toppen. Selvom brugen af tre kranser i dag er almindeligst, kan man langt tilbage i tiden konstatere anvendelse af endnu flere kranser.

Rejsegildekransen flettes af det materiale, som er for hånden afhængig af egn og årstid, derfor optræder mange former for grønt som kranseløv. En speciel skik er rådende i det vestlige Sønderjylland, hvor kransene

laves af høvlspåner, en i Tyskland vidt udbredt skik. Over hele landet har det været skik at gemme mønter i kransen eller en flaske brændevin. Hvem der giver kransene er også egnsbetonet. I Østdanmark kunne det i arbejdsfællesskabets tid være byherren eller en af de medhjælpende bønder, der gav kransen, men i dag er æren oftest overladt til tømrermesteren.

I de kranserige vest- og sønderjyske egne bliver kransene endnu bundet af de indbudte kvindelige gæster og børn. Desuden er det skik, at hvert håndværkersjak møder med sin krans. I de samme områder er det skik at opbevare kransene på hanebåndsloftet efter gildet. Desuden bliver de nedskrevne rejsegildetaler sømmet til spærene.